

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет
Кафедра історії держави, права та політико-правових учень

Затверджено
на засіданні кафедри історії держави,
права та політико-правових учень
юридичного факультету
Львівський національний університет імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри:
проф. Бойко І.Й. _____

Силабус з вибіркової навчальної дисципліни
«Українська політична та правова думка»,
що викладається в межах ОПП «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів з
спеціальності 081 «Право»

Львів- 2022

**Силабус курсу «Українська політична та правова думка»
2022-2023 навчального року**

Назва курсу	Українська політична та правова думка
Адреса викладання курсу	79000, м. Львів, вул.. Січових Стрільців, 14
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Львівський національний університет імені Івана Франка, юридичний факультет, кафедра історії держави, права та політико-правових учень
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	08 Право, 081 Право
Викладачі курсу	Коваль Андрій Федорович, кандидат юридичних наук, доцент
Контактна інформація викладачів	Коваль Андрій Федорович - afkoval@gmail.net , тел. (032) 239-41-73.
Консультації по курсу відбуваються	Очні консультації відбуватимуться в день проведення занять. За попередньою домовленістю можливі он-лайн консультації через Teams. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту або телефонувати відповідному викладачу курсу.
Сторінка курсу	https://law.lnu.edu.ua/course/istoriia-ukrainskoi-politychnoi-ta-pravovoi-dumky

<p>Інформація про курс</p>	<p>«Українська політична та правова думка» - вибіркова навчальна дисципліна, яка вивчає історично-правові та загальні теоретичні аспекти становлення та розвитку державно-правових ідей на території України. Духовна спадщина багатьох поколінь українського народу від Київської Русі до сьогодні є предметом вивчення та переосмислення правової та політичної думки українського народу. Ідея свободи і самоцінності людини, а також вивчення кращих здобутків державно – правової практики і теорії інших народів світу, дасть можливість студентам усвідомити Україну як демократичну, соціальну і правову державу.</p> <p>В межах предмету «Історія української правової і політичної думки» розглядається розвиток теоретичних державно – правових поглядів, ідей, теорій та уявлень кращих представників (мислителів) українського народу від найдавніших часів до сучасності.</p> <p>Тому першочерговим завданням сучасної української юридичної освіти є формування в майбутніх юристів такого досвіду, стержнем якого була б ідея права, ідея прав і свобод людини, розуміння неприпустимості порушення цих засад з огляду на економічну, політичну чи будь – яку іншу доцільність. На різних історичних етапах розвитку людського суспільства виникають різні історичні трактування державно-правових інститутів та ідей, наприклад: принцип верховенства права, права і свободи людини, державний суверенітет, принцип розподілу влад тощо.</p>
<p>Коротка анотація курсу</p>	<p>Дисципліна «Українська політична та правова думка» є вибірковою дисципліною за спеціальністю «Право» для освітньої програми бакалавра, яка викладається в 5 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).</p>

Мета та цілі курсу

Метою вивчення вибіркової дисципліни «Українська політична та правова думка» є ознайомлення студентів із завданнями та викликами сучасного політичного та економічного прогресу людства для оволодіння сучасними підходами та інструментами для їх вирішення та належного управління у структурі державних органів, органів місцевого самоврядування або у структурі приватних юридичних осіб тощо.

Опрацювання першоджерел з тих тем, які виносяться на лекційні та семінарські заняття повинні посприяти глибшому осмисленню і розумінню найважливіших політичних та правових проблем України.

Для такого розуміння студенти повинні належним чином сприймати історію формування політичних та правових ідей, а саме: 1) проаналізувати суспільно – політичну ситуацію, яка склалася в період, що розглядається, або в якому жив і творив той чи інший мислитель; 2) розкрити зміст правових та політичних поглядів мислителів, або правові та політичні ідеї, що знайшли своє закріплення в конкретних документах; 3) виявити відмінність поглядів того чи іншого мислителя порівняно із попередниками і сучасниками; 4) показати вплив творчості мислителів на подальший розвиток української правової та політичної думки; 5) виявити актуальність правових та політичних ідей мислителів у процесі розв'язання сучасних державно – правових проблем.

Курс розроблено з метою не тільки вивчення історії становлення і розвитку ідеї права, закону, держави та головних державно-правових інститутів у процесі формування людської цивілізації, але й з метою формування світогляду студента-юриста. У ході викладу матеріалу та засвоєння курсу кожен студент повинен навчитись аналізувати базові юридичні категорії через призму різних політичних та правових концепцій з метою формування сучасного розуміння засадничої цінності права і держави.

Мета та цілі вивчення дисципліни формується відповідно до навчальної програми.

**Література для
вивчення
дисципліни**

1. Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К., 2000. 2. Винниченко В. Відродження нації. — К., 1990.
2. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. — К., 1991.
3. Возняк М. Історія української літератури. Книга перша. Львів, 1992. С. 135 – 249.
4. Горбатенко І. А. Політична наука і освіта в Україні та її вплив на розвиток суспільства і формування особистості // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. пр. — Вип. 25. — Одеса: ПП “Фенікс”, 2005.
5. Гурбик А.О. Раднотський зовнішньополітичний курс гетьмана України Б.Хмельницького (1656–1657 рр.). Український історичний журнал. 2008, № 6. С. 57-86. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2008/6/5.pdf> (дата звернення 20.02.2022).
6. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х - перша половина 2011 рр.) / Керівник проекту - М. С. Кармазіна; довідковий матеріал - М.С. Кармазіна, Т. А. Бевз; упорядники - Т. А. Бевз (координатор проекту), Д. В. Веденєєв, П. П. Гай-Нижник, О. М. Любовеїр, С. В. Полтавець, О. М. Собачко, В.Д.Яремчук. - К: ШІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. -808 с.
7. Донцов Д. Дух нашої давнини.— Дрогобич: Вид-во “Відродження”, 1991.
8. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. — К., 1993.
9. Донцов Д. Росія чи Європа? та інші есеї. — К.: Спілка укр. молоді, 1992.
10. Донченко О.І. Особливості становлення і розвитку політико-правових ідей в Україні у XVI – XVII століттях. Соціологія права. 2021. № 3-4. С. 16-26. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/32571> (дата звернення 15.02.2022).
11. Драгоманов М. Вибране. — К., 1991.
12. Єрмолаєв В. Богдан Хмельницький про проблеми і перспективи українського державотворення (до 365-річчя Національної революції 1648 р.). Вісник Академії правових наук України. 2013. № 1. С. 66–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varny_2013_1_9 (дата звернення 17.02.2022).

13. Історія Русів / Пер. І. Драча; вступ. ст. В. Шевчука. — К., 1991.
14. Історія філософії України. Хрестоматія. К., 1993. С 6 – 68.
15. Кармазіна М. С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець XIX — поч. XX ст.). — К., 1998.
16. Куташев І. Політичні ідеї періоду становлення Козацької держави. Політичний менеджмент. № 2. 2007. С. 176-186. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kutashev_politychni-1.pdf (дата звернення 15.02.2022).
17. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки. — К.: Генеза, 1994. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX ст. — поч. XX ст.). — К., 2001.
18. Липинський В. Релігія і церква в історії України. — К.: ПБП “Фотовідеосервіс”, 1993.
19. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму // Філософська і соціологічна думка. — 1991. — № 10.
20. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: У 2 т. — К.: Основи, 1994. 26.
21. Література
22. Літопис руський / За Іпатським списком перекладів Леонід Маховець. К., 1989.
23. Міхновський М. Самостійна Україна // Політологічні читання. — 1992. — № 2.
24. Оріховський-Роксолан Ст. Напучення королеві польському Сигізмунду-Августу // Українська література XIV–XVI ст. — К., 1988. — С. 113–152.
25. Повість минулих літ. Літопис. К., 1989.
26. Політологія / За ред. проф. Семківа О.І. Львів, 1993. С. 78 – 82.
27. Потульніцький В. А. Історія української політології. — К., 1992. 42.
28. Рябов С. Г. Політична наука в Україні XXI століття: стан та перспективи розвитку. — К., 2005.

29. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ ст.). — К., 2002
30. Хвильовий М. Україна чи Малоросія?: Памфлети. — К.: Смолоскип, 1993
31. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця ХVІІІ ст.). К., 1967. С. 44 – 106.
32. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3 т. Львів, 1992.

Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	32 години аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 16 годин практичних занять та 58 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - історію виникнення і розвитку сучасних українських політичних та правових думок; - різні підходи і концепції державно-правових інститутів, держави і права в цілому; - приклади тверджень про право, як мірило справедливості, про необхідність підпорядкування законам, про державу, як оптимальну форму погодження спільних інтересів усіх членів суспільства незалежно від суспільно-економічних формацій, від рівня розвитку виробничих сил та виробничих відносин. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати історію становлення і розвитку ідеї права, закону, держави, головних державно-правових інститутів у процесі формування людської цивілізації; - сформувати власний світогляд як майбутнього юриста; - відрізнити історію політичних та правових вчень від теорії держави і права та історії держави і права України чи зарубіжних країн та інших суміжних наук; - усвідомлювати засадничі цінності права і держави на різних історичних етапах розвитку людського суспільства; - знайомити з історичними коріннями таких визначальних у сучасному державно-правовому житті інститутів та ідей, як верховенство права, права і свободи людини, суверенітет тощо, але й виконувати, до певної міри, ідеологічну функцію. Тобто цей курс має дещо відмінне від інших курсів завдання. <p>Якщо інші курси повинні дати суму певних знань, і власне ці знання є кінцевою метою цих курсів, то вивчення певних тем з історії політичних і правових вчень не є самоціллю. Цей матеріал повинен послужити формуванню власного юридичного світогляду кожного майбутнього юриста. Світогляду, базовим в якому буде розуміння засадничої цінності права і закону.</p>
Ключові слова	Світогляд, ідея, вчення
Формат курсу	Очний. З урахуванням обмежень пов'язаних з запровадженням карантину чи воєнного стану- змішаний або дистанційний.
	Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем

<p>Теми</p>	<p>ТЕМА 1. Правова і політична думка княжої доби: загальна характеристика та головні ідеї. ТЕМА 2. Політичні та правові ідеї в творах українських християнських мислителів княжої доби. ТЕМА 3. Політична та правова думка козацької доби. ТЕМА 4. Правова та політична думка української політичної еміграції. ТЕМА 5. Українська політико – правова думка в другій половині XVIII – першій половині XIX ст. ТЕМА 6. Українська політична та правова думка в програмних документах Кирило – Мефодіївського братства та в творчості його учасників. ТЕМА 7. Тарас Шевченко, його роль та значення в зародженні і розвитку новітньої української правової і політичної думки. ТЕМА 8. Михайло Драгоманов, його роль та значення розвитку української правової і політичної думки. ТЕМА 9. Політичні та правові погляди Івана Франка та його вплив на подальший розвиток української політичної та правової думки. ТЕМА 10. Правове вчення Богдана Кістяківського. ТЕМА 11. Державно – правова концепція Вячеслава Липинського. ТЕМА 12. Комунізм як течія в українській політичній та правовій думці XX століття. ТЕМА 13. Суспільно – політичні погляди Дмитра Донцова. ТЕМА 14. Правова та політична ідеологія українського національно – визвольного руху 40-50 – х років XX століття.</p>
<p>Підсумковий контроль, форма</p>	<p>модуль</p>
<p>Пререквізити</p>	<p>Зважаючи на специфіку дисципліни важливими є знання, набуті після прослуховування курсу «Теорії держави і права», зокрема: типи та особливості правових систем; поняття прав людини, джерела їх закріплення; курсу «Історії держави і права зарубіжних країн» та «Історії держави і прав України», зокрема закономірності та особливості формування інститутів кримінального права різних народів та правових систем, їх законодавче закріплення; «Конституційного права України», зокрема: класифікація прав людини, закріплених у Конституції України та актах міжнародного права; перелік органів державної влади, до повноважень яких належить гарантування дотримання прав людини</p>
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Презентації, лекції, робота з інтернет-ресурсами для пошуку основних праць мислителів та аналізу базових ідей кожного досліджуваного мислителя або групи мислителів.</p>
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>Опанування дисципліни не передбачає використання спеціального обладнання та програмного забезпечення, крім загально вживаних програм і операційних систем.</p>

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <p>Відмінно (А) – присутність на заняттях, активність, написання та презентація есе, яке було оцінене на 46-50 балів.</p> <p>Дуже добре (В) - присутність на заняттях, активність, написання та презентація есе, яке було оцінене на 41-45 балів.</p> <p>Добре (С) - присутність на заняттях, активність, написання есе, яке було оцінене на 36-40 балів.</p> <p>Задовільно (D) – присутність на заняттях, написання есе, яке було оцінене на 31-35 балів.</p> <p>Достатньо (Е) - присутність на заняттях, написання есе, яке було оцінене на 26-30 балів.</p> <p>Незадовільна оцінка - відсутність на заняттях і есе оцінене на 25 балів та менше.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають одну письмову роботу (есе). Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному оцінюванні, самостійній роботі та бали підсумкового оцінювання. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвочасне виконання поставленого завдання тощо.</p>
---	--

**Перелік
модульних питань**

1. Предмет історії української та політичної думки. 2. Методологія історії української правової та політичної думки. 3. Періодизація історії української правової та політичної думки. 4. Виникнення і розвиток науки історії української правової та політичної думки. 5. Загальна характеристика розвитку політичної та правової думки в княжій добі. 6. Запровадження християнства в Київській державі та його вплив на процес розвитку української політичної та правової думки. 7. Головна політична ідея «Слово про Закон і Благодать» Іларіона. Значення цього твору в становленні і розвитку державницької ідеології в Київській державі. 8. Розвиток української політичної та правової думки в творах християнських мислителів Київської Русі. 9. Головні політичні та правові ідеї в збірниках чинного законодавства княжої доби. 10. «Повчання» Володимира Мономаха як політико – правовий трактат. 11. «Літопис Руський», загальна характеристика політичних та правових ідей, що знайшли закріплення в цьому творі. 12. «Слово о полку Ігоревім» - один з перших літературно – історичних творів Київської держави. Головні ідеї цього твору. 13. Феодосій Печерський та його релігійно – суспільна концепція. 14. «Слово» Данила Заточника про державну владу та її суть. 15. Період українського пере відродження (XVIII – XV) та специфіка розвитку правової і політичної думки цього періоду. 16. Станіслав Оріховський та його правові трактати. 17. Братський рух та його вплив на розвиток правової і політичної думки. 18. Українська полемічна література та її значення для розвитку правової та політичної думки. 19. Соціально – політичні ідеї в творчості Івана Вишенського. 20. Головні правові та політичні ідеї Гадяцького трактату. 21. Еволюція державницької програми Богдана Хмельницького. 22. Перетворення козацтва у виразника загальнонаціональних інтересів українського народу та значення його для розвитку правової та політичної думки. 23. Козацькі літописи та їх значення для розвитку української правової і політичної думки. 24. Правові підстави української державності у «Виводі прав України». 25. Головні правові ідеї в Пактах й конституції законів та вольностей Війська Запорізького (Конституції Пилипа Орлика). 26. «Вивід прав України» як міжнародно – правовий акт. 27. Суспільно – політичні орієнтири українства в Російській імперії в кінці XVIII на початку XIX століття. 28. Григорій Сковорода, його суспільно – політичні погляди. Суспільний ідеал філософа. 29. Загальна характеристика політичних і правових ідей, що знайшли відображення в «Історії Русів». 30. «Руська Трійця», її діяльність та роль в українському національному відродженні. 31. Головна Руська Рада, її діяльність, програмні документи та значення для дальшого розвитку українського соціально – політичного руху. 32. Конституційні проекти Георгія Андрузького та їх значення в становленні українського конституціоналізму. 33. Кирило – Мефодіївське братство та його програмні документи. 34. Головні політичні та правові ідеї «Книг буття українського народу» («Закону Божого»). 35. Правові та суспільно – політичні погляди Миколи Костомарова. 36. Правові та політичні ідеї в творчості Тараса Шевченка. 37. Суспільно – політичні погляди Пантелеймона Куліша. 38. Права людини в правовій та суспільно – політичній концепції М.Драгоманова. 39. Загальна характеристика наукової та суспільно – політичної діяльності М.Драгоманова. 40. Погляд М.Драгоманова на українську історію та його розуміння геополітичного інтересу України («Пропащий час», «Погляд на українську історію», «вступне слово»). 41. «Вольний Союз» - «вільна

Спілка» - перший конституційний проект в Російській імперії. 42. Іван Юліан Бачинський та його праця «Україна ingredenta». 43. І. Франко про державну самостійність України. 44. Політико – правова концепція І.Франка та критика ним марксизму. 45. І. Франко, його суспільно – політичні та правові погляди. 46. Микола Міхновський та його праця «Самостійна Україна». 47. Друге віче української студентської молоді у Львові та значення його рішень. 48. Політичні та правові погляди Володимира Винниченка. 49. Михайло Грушевський, його політичні та правові погляди. 50. Донцовська концепція здобуття і розбудови незалежної української держави. 51. Вплив Д.Донцова на розвиток української політичної думки в ХХ столітті. 52. Утворення ОУН. Проблеми держави і права у програмних документах ОУН. 53. Концепція націократії Миколи Сціборського. 54. Б.Кістяківський про право та його суть. 55. Праця Б.Кістяківського «Соціальні науки і право. Нариси по методології соціальних наук і загальної теорії права.». 56. Б.Кістяківський про мораль і право в правовому регулюванні. 57. Б.Кістяківський про суть держави та її завдання. Правова держава. 58. Зародження та розвиток українського комунізму. Його значення в українській політичній та правовій думці. 59. Праця В.Шахрая та С. Мазлаха «До хвилі. Що діється на Україні та з Україною ?» Головні ідеї цієї праці. 60. Теорія національного питання М.Скрипника і її вплив на розвиток міжнаціональних відносин в СРСР. 61. Суспільно – політичні погляди М.Хвильового, його критика російського шовінізму. 62. Консерватизм як течія суспільно – політичної та правової думки. 63. Причини відродження і розвитку українського консерватизму в ХХ столітті. 64. В.Липинський як історик української державності, його оцінка Хмельниччини. 65. Форми державного устрою в правовій концепції Липинського. 66. Погляди В.Липинського на державу. Роль релігії та церкви в державі. 67. Заснування університетів в Україні та розвиток у них української юридичної науки. 68. Український Вільний Університет та його роль у розвитку української юридичної науки. 69. Поява та розвиток українських правничих періодичних видань. 70. Розвиток української юридичної науки у Львівському університеті. 71. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка та його значення для розвитку української юридичної науки. 72. Український університет (таємний) у Львові та його роль в розвитку української юридичної науки та освіти. 73. Український Науковий Інститут у Варшаві та Український Науковий Інститут у Берліні, їх значення розвитку української юридичної науки. 74. Зародження і розвиток українських правничих організацій і товариств. 75. III Надзвичайний Великий Збір ОУН (р.), його програмні постанови. 76. Ідеологи та публіцисти українського національно – визвольного руху 40 – 50 – х років. Загальна характеристика. 77. Утворення УГВР та її програмні документи. Значення УГВР у виробленні загальнодемократичних засад українського національно – визвольного руху. 78. Загальна характеристика ідеологічних основ українського національно – визвольного руху 40 – 50 – х років та особливості розвитку української політичної та правової думки цього періоду. 79. I Конференція поневолених народів Східної Європи і Азії та її постанови. 80. Лист українських політв'язнів до ООН, головні ідеї цього документа. 81. Українська Гельсінська Спілка, її програмні документи та значення в розвитку української правової та політичної думки. 82. Українська робітничо – селянська спілка , її програмні

завдання та цілі. 83. Іван Дзюба та його праця «Інтернаціоналізм чи русифікація?» 84. Зародження і розвиток правозахисного руху в Україні

.

Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.
-------------------	--